

การตั้งคำถามการสัมภาษณ์เพื่อใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ:
แนวทางปฏิบัติสำหรับนักวิจัยใหม่

INTERVIEW QUESTIONS IN QUALITATIVE RESEARCH:
GUIDANCE FOR NOVICE RESEARCHERS

จำเนียร จวงตระกูล¹, ทิพวัลย์ ดวงวิไลแก้ว² และ ลัดดาวัลย์ สำราญ^{3,*}

Jamnean Joungtrakul¹, Thipphawan Duangvilaykeo² and Laddawan Someran^{3,*}

(Received: 18 Mar., 2024; Revised: 22 Apr., 2024; Accepted: 30 Apr., 2024)

บทคัดย่อ

บทความวิชาการนี้มีวัตถุประสงค์นำเสนอแนวคิดและแนวทางในการตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้คำตอบที่เป็นข้อมูลที่เป็นจริงตามสภาพความจริงในการวิจัยเชิงคุณภาพอันจะนำไปสู่ผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ การศึกษาใช้วิธีการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช้ระบบ ดำเนินการโดยการทบทวนวรรณกรรมที่เกี่ยวข้องแล้วนำมาสกัดข้อมูลเพื่อใช้เป็นฐานในการเขียนบทความนี้ ขอบเขตเนื้อหาของบทความประกอบด้วย (1) บทนำ นำเสนอที่มาและความสำคัญของประเด็นที่จะศึกษา วัตถุประสงค์ของบทความและวิธีการศึกษารวมทั้งขอบเขตของการศึกษา (2) การทบทวนวรรณกรรมซึ่งประกอบด้วย ความหมายของการสัมภาษณ์ ส่วนประกอบที่สำคัญของการ

¹ ศาสตราจารย์พิเศษ ดร., คณะศิลปศาสตร์ มหาวิทยาลัยนอร์ทกรุงเทพ

Special Professor Dr., Faculty of Liberal Arts, North Bangkok University

² อาจารย์, คณะเศรษฐศาสตร์และการท่องเที่ยว มหาวิทยาลัยสุโขทัยวังศ, สาธารณรัฐประชาธิปไตยประชาชนลาว

Lecturer, Faculty of Economics and Tourism, Souphanouvong University, Laos PDR.

³ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร., คณะบริหารธุรกิจและเทคโนโลยีสารสนเทศ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลสุวรรณภูมิ

Assistant Professor Dr., Faculty of Business Administration and Information Technology,

Rajamangala University of Technology Suvarnabhumi

* Corresponding author. E-mail: laddawan.s@rmutsb.ac.th

สัมภาษณ์ ประเภทของการสัมภาษณ์ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (3) สรุปผลการศึกษา (4) ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา และ (5) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา จากการศึกษาครั้งนี้ผู้เขียนได้นำผลมาจากการศึกษามาสังเคราะห์เป็นแบบจำลองกระบวนการจัดทำชุดคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพซึ่งนักวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการกระบวนการทัศน์มาทำการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำไปใช้ประกอบในการดำเนินการโครงการวิจัยของตน

คำสำคัญ: การวิจัยเชิงคุณภาพ, การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ, คำถามการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

Abstract

This academic article aimed at presenting guidelines for developing interview questions to be used in qualitative research to gain the appropriate quality data to achieve the objective of quality and trustworthy qualitative research results. A non-systematic literature review was applied in this study. A review of related literature was conducted and data extraction was performed and used as a basis for composing this article. The scope of the content of this article comprised: (1) Introduction to introduce the background and significance of the topic to be studied including the objective, method, and scope of the study; (2) literature review on definition, major components, types, techniques, and natures of the interview including data collection tools and questions to be asked in conducting interview in qualitative research; (3) conclusion; (4) new findings from the study; and (5) recommendations. The authors proposed a model of the process for developing questions for qualitative interviews that could be applied by qualitative researchers especially those who are

novice researchers or shifted their paradigm to become qualitative researchers.

Keywords: qualitative research, qualitative interview, interview questions

บทนำ

จุดมุ่งหมายสำคัญอย่างหนึ่งของการวิจัยก็คือ เพื่อดำเนินการให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ การที่จะได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพและเชื่อถือได้นั้นจำเป็นจะต้องมีข้อมูลที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูลที่สำคัญและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายอย่างหนึ่งก็คือ การสัมภาษณ์ ซึ่งนิยมใช้กันมากในการวิจัยเชิงคุณภาพ การที่ได้ข้อมูลที่เป็นจริงตามธรรมชาติจากผู้ให้ข้อมูลนั้น คำถามการสัมภาษณ์มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งเพราะถ้าการตั้งคำถามไม่มีความชัดเจนตรงประเด็นตามขอบเขตของคำถามการวิจัยและวัตถุประสงค์ของการวิจัยแล้ว อาจทำให้ได้ข้อมูลที่ไม่เป็นไปตามเป้าหมายของการสัมภาษณ์ได้ การตั้งคำถามในการสัมภาษณ์จึงมีความสำคัญอย่างยิ่งโดยเฉพาะอย่างยิ่งในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งต้องใช้ข้อมูลเชิงลึกที่ครอบคลุมบริบทและสถานการณ์หลายด้าน ทั้งความรู้ ประสบการณ์ พฤติกรรม ความเชื่อหรือค่านิยมความรู้สึกและอื่นๆ

นอกจากนี้คำถามในการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพจะต้องเป็นคำถามปลายเปิดที่ดึงดูดหรือชี้ชวนให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามและอธิบายอย่างละเอียดตามประเด็นต่าง ๆ ที่กล่าวข้างต้น จึงจะได้ข้อมูลอย่างตรงเป้าหมายและครบถ้วนเพื่อนำไปวิเคราะห์และรายงานผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ นักวิจัยโดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่และนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากเดิมมาเป็นนักวิจัยเชิงคุณภาพจึงมักประสบปัญหาในการตั้งคำถามเพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ ไม่ว่าจะเป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างหรือการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ซึ่งใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพจากการทบทวนวรรณกรรมเบื้องต้นพบว่ามีผลงานวิชาการเกี่ยวกับการตั้งคำถามการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพซึ่งตีพิมพ์เผยแพร่ในรูปแบบบทความวิจัยหรือบทความวิชาการไม่มากนัก จึงยังเป็นช่องว่างทางวิชาการที่มีความจำเป็นต้องศึกษา

และเผยแพร่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้น เพื่อประโยชน์สำหรับนักวิจัยได้นำไปพิจารณาใช้ในการสัมภาษณ์ ในการวิจัยเชิงคุณภาพเพื่อให้ได้ข้อมูลอันจะนำไปสู่ผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ ผู้เขียนเห็นความสำคัญในประเด็นนี้จึงได้ศึกษาและนำเสนอเพื่อเผยแพร่ในรูปแบบของบทความวิชาการ ที่จะได้นำเสนอรายละเอียดต่อไป

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

บทความนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวคิดและแนวทางในการตั้งคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ เพื่อใช้เป็นแนวทางสำหรับนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนทัศน์จากการวิจัยเชิงปริมาณมาเป็นการวิจัยเชิงคุณภาพในการตั้งคำถาม จัดทำแบบสัมภาษณ์หรือแนวทางการสัมภาษณ์และใช้ในการดำเนินการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพต่อไป

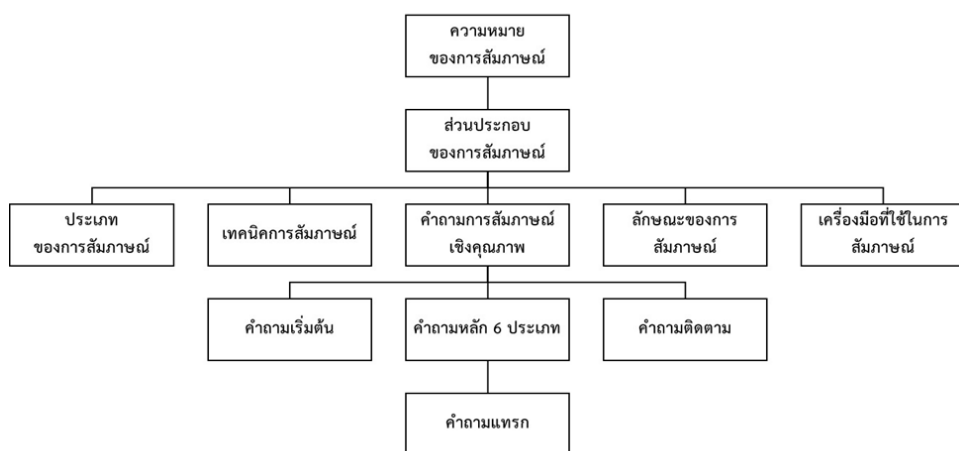
วิธีการดำเนินการศึกษา

ข้อมูลที่ใช้เรียบเรียงในบทความนี้ได้มาจากการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช้ระบบ (Non-systematic Literature Review) ตามแนวทางที่นำเสนอไว้โดย Dhillon (2022), Green et al. (2006), Ferrari (2015), Huelin et al. (2015) และ Rahman et al. (2019) ตามแนวทางที่นำเสนอโดย จำเนียร จวงตระกูล และคณะ (2566) ประกอบกับที่ได้ดำเนินการโดย จำเนียร จวงตระกูล และคณะ (2566) ซึ่งการศึกษาในรูปแบบนี้มีความแตกต่างจากการศึกษารูปแบบการทบทวนวรรณกรรมที่เป็นระบบและการวิเคราะห์เชิงอภิมาน (Systematic Literature Review and Meta Analysis) เนื่องจากการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบถือว่าเป็นระเบียบวิธีการวิจัยรูปแบบจำเพาะรูปแบบหนึ่ง (จำเนียร จวงตระกูล และคณะ, 2566; Kitchenham et al., 2009; Snyder, 2019; Xiao and Watson, 2019; Mengist et al., 2020)

ดังนั้น การศึกษารูปแบบการทบทวนวรรณกรรมที่ไม่ใช้ระบบในบทความนี้ ผู้เขียนทำการค้นหาข้อมูลจากหลายแหล่งโดยมุ่งเน้นที่การรวบรวมข้อมูลที่เป็นประโยชน์และเกี่ยวข้องกับเรื่องที่ศึกษาซึ่งอาจทำให้การวิเคราะห์ข้อมูลมีความหลากหลายและกว้างขึ้นและสกัดข้อมูลออกมาใช้เป็นฐานในการเขียนบทความวิชาการ

(Academic Article) เรื่องนี้ ตามที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเนื้อหาของบทความ ประกอบด้วย (1) บทนำ เพื่อนำเสนอความเป็นมาและความสำคัญของประเด็นที่จะทำการศึกษา (2) การทบทวนวรรณกรรม เพื่อนำเสนอความหมายของการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ ส่วนประกอบที่สำคัญของการสัมภาษณ์เพื่อการวิจัยเชิงคุณภาพ ประเภทของการสัมภาษณ์ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ และคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ (3) สรุปผลการศึกษา (4) ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา และ (5) ข้อเสนอแนะจากการศึกษา

แผนที่วรรณกรรม (Literature Map) เพื่อเป็นแนวทางในการทบทวนวรรณกรรมนำไปสู่ความรู้ความเข้าใจที่ใช้เป็นฐานในการตั้งคำถามเพื่อการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้เขียนได้นำเสนอไว้ในรูปที่ 1

รูปที่ 1 แผนที่วรรณกรรม

การทบทวนวรรณกรรม โดยอาศัยแผนที่วรรณกรรมตามรูปที่ 1 ผู้เขียนได้ทบทวนวรรณกรรมในประเด็นต่าง ๆ และนำเสนอตามลำดับดังต่อไปนี้

2.1) ความหมายของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ การสัมภาษณ์ที่ใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์ที่เป็นการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการระหว่างนักวิจัยผู้ที่

เป็นผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลที่เป็นผู้ให้สัมภาษณ์ซึ่งเป็นการสื่อสารแบบสองทางที่มีการโต้ตอบกันระหว่างผู้สัมภาษณ์กับผู้ให้สัมภาษณ์ในประเด็นต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับประเด็นที่ศึกษา เพื่อให้ได้ข้อมูลตรงกับสภาพความเป็นจริงที่นักวิจัยสามารถนำไปวิเคราะห์และนำเสนอผลการวิจัยได้ต่อไป (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Kvale, 1996; Ryan et al., 2009; Alamri, 2019; Busetto et al., 2020; Mwita, 2022) จากความหมายดังกล่าวนี้ จะเห็นว่าการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพเป็นการสัมภาษณ์ที่เปิดกว้างที่มีความเป็นทางการน้อยโดยอาศัยการพูดและการบรรยายในการตอบคำถามของผู้ให้ข้อมูลเพื่อให้ได้ข้อมูลในเชิงลึกอย่างเพียงพอที่จะนำไปวิเคราะห์และจัดทำรายงานผลการวิจัยที่มีคุณภาพน่าเชื่อถือได้ต่อไป ทั้งนี้เพื่อความกระชับและชัดเจนของบทความนี้ จึงใช้คำว่า “การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ” เป็นหลัก

1.2) ส่วนประกอบสำคัญของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จากความหมายของการสัมภาษณ์ข้างต้นสามารถพิจารณากำหนดส่วนประกอบที่สำคัญของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพได้เป็น 10 ส่วน ประกอบด้วย นักวิจัย ผู้ให้ข้อมูล ระเบียบวิธีการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยที่คาดหวัง สถานที่การสัมภาษณ์ จริยธรรมการวิจัย วัฒนธรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ต้องการจากการสัมภาษณ์ และข้อมูลจากการทบทวนวรรณกรรม (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Patton, 1990; Creswell, 2014; Elhami and Khoshnevisan, 2022; Khan and MacEachen, 2022; Taherdoost, 2022; Dunwoodie et al., 2023) จากส่วนประกอบสำคัญต่าง ๆ ที่กล่าวมาจะเห็นว่ามีส่วนสำคัญที่เป็นฐานในการตั้งคำถามการสัมภาษณ์อย่างใกล้ชิดอยู่หลายส่วน ได้แก่ ความรู้เกี่ยวกับประเภทของการสัมภาษณ์ เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ และลักษณะของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ดังจะได้นำเสนอร่วมกับประเด็นอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องตามลำดับต่อไป

1.3) ประเภทของการสัมภาษณ์ จากการทบทวนวรรณกรรม พบว่า การสัมภาษณ์โดยทั่วไปแล้วจะแบ่งออกเป็น 3 ประเภท ประกอบด้วย ประเภทแรก เป็นการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ซึ่งนักวิจัยสนทนากับผู้ให้ข้อมูลแบบไม่เป็นทางการ โดยใช้

คำถามปลายเปิดและไม่ต้องใช้แบบสัมภาษณ์หรือแนวทางการสัมภาษณ์ซึ่งคำถามเป็นเครื่องมือในการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ประเภทนี้ นักวิจัยผู้สัมภาษณ์ต้องมีประสบการณ์สูงจึงจะสามารถดำเนินการสัมภาษณ์ได้บรรลุตามเป้าหมายและวัตถุประสงค์ของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ประเภทที่สอง คือ การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้างการสัมภาษณ์ประเภทนี้นักวิจัยใช้แบบสัมภาษณ์หรือแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งบรรจุคำถามปลายเปิดที่เตรียมไว้ล่วงหน้าเป็นแนวทางในการสัมภาษณ์ การสัมภาษณ์ประเภทนี้เหมาะสำหรับนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่มีประสบการณ์อยู่บ้างแล้วและเป็นที่ยอมรับอย่างแพร่หลายในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ส่วนการสัมภาษณ์ประเภทที่สาม เป็นการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง คือ มีทั้งคำถามและคำตอบให้ผู้ให้สัมภาษณ์เลือกคำตอบที่ตนเองเห็นด้วยหรือใกล้เคียงกับความคิดเห็นของตนมากที่สุดคล้ายแบบสอบถาม การสัมภาษณ์ประเภทนี้จึงเหมาะกับการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงปริมาณ (จำเนียร จวงตระกูล, 2553; Patton, 1990; Kvale, 1996; Fox, 2009; Knapik, 2006; Stuckey, 2013; Rashidi et al., 2014; Elhami and Khoshnevisan, 2022; Mwita, 2022; Taherdoost, 2022; George, 2023; George and Merkus, 2023; Robinson, 2023)

1.4) เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมเกี่ยวกับเทคนิคหรือวิธีการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ นำเสนอโดย จำเนียร จวงตระกูล (2553), Patton (1990), Opdenakker (2006), Ryan et al. (2009), Block and Erskine (2012), Creswell (2014), Drabble et al. (2016), Alamri (2019), Sah et al. (2020), De Villiers et al. (2021), Khan and MacEachen (2022), Keen et al. (2022), Dursun (2023) และ Frey and Bloch (2023) ผู้เขียนทำการสังเคราะห์เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพที่สำคัญได้ดังนี้

(1) การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face to Face) เป็นการสัมภาษณ์ที่นักวิจัยไปพบผู้ให้ข้อมูลแล้วดำเนินการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว อาจจะใช้การสัมภาษณ์ประเภทไม่มีโครงสร้างหรือประเภทกึ่งโครงสร้างก็ได้ การสัมภาษณ์แบบนี้ เป็นการสัมภาษณ์แบบดั้งเดิมที่ใช้กันต่อเนื่องมาอย่างยาวนานจนกระทั่งถึงปัจจุบัน การสัมภาษณ์แบบนี้มีข้อดีหลายประการ เช่น นักวิจัยมีปฏิสัมพันธ์กับผู้ให้ข้อมูลอย่างใกล้ชิด ทำให้เกิดความเชื่อถือ

ที่จะนำไปสู่การให้ข้อมูลอย่างเปิดเผยและตรงกับสภาพความเป็นจริง อีกทั้งยังเห็นกิริยาท่าทางหรือภาษากายที่สามารถนำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลได้ อย่างไรก็ตาม การสัมภาษณ์แบบนี้ก็มีข้อเสียหลายประการ เช่น ต้องใช้เวลาและความพยายามในการติดต่อประสานงาน อีกทั้งยังมีค่าใช้จ่ายในการเดินทางและอื่น ๆ อีกด้วย การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก นักวิจัยสามารถถามคำถามอย่างรอบด้านโดยใช้เวลาสัมภาษณ์ประมาณ 1-2 ชั่วโมง

(2) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) เป็นการสัมภาษณ์อีกรูปแบบหนึ่งซึ่งมีคุณลักษณะที่แตกต่างไป กล่าวคือ การสัมภาษณ์จะดำเนินการโดยผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ (Moderator) ที่เป็นผู้มีความรู้ ประสบการณ์และเชี่ยวชาญในประเด็นที่จะศึกษาหรือสัมภาษณ์ เป็นผู้ตั้งคำถามและควบคุมดำเนินการสัมภาษณ์กับผู้ให้ข้อมูลประมาณ 6-12 คน ผู้ให้ข้อมูลมีปฏิสัมพันธ์กับทางผู้ดำเนินการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลด้วยตนเอง โดยมีการอภิปรายแลกเปลี่ยนความคิดเห็นซึ่งกันและกัน ทำให้ประเด็นการสัมภาษณ์ได้ข้อสรุปเป็นข้อยุติในแต่ละประเด็น การสัมภาษณ์วิธีนี้มีข้อดีหลายประการ เช่น ประหยัดเวลาและจำนวนครั้งในการสัมภาษณ์ลง เนื่องจากนำผู้ให้ข้อมูลมารวมเป็นกลุ่มเวลาและสถานที่เดียวกัน ส่วนข้อเสียก็มีหลายประการเช่นกัน เช่น มีค่าใช้จ่ายสูงและมีความยุ่งยากในการเนนการประสานงานเพื่อจัดการสัมภาษณ์แบบสนทนากลุ่ม เป็นต้น

(3) การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Telephone Interview) การสัมภาษณ์วิธีนี้เป็นการสัมภาษณ์ที่มีลักษณะคล้ายกับการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว เพียงปรับเปลี่ยนมาใช้โทรศัพท์เป็นการสื่อสารระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล การสัมภาษณ์วิธีนี้ มีข้อดีหลายประการ เช่น ประหยัดค่าใช้จ่ายในการเดินทาง แต่ก็มีข้อเสียหลายประการ เช่น ไม่สามารถมองเห็นผู้ให้สัมภาษณ์ได้จึงไม่มีข้อมูลเกี่ยวกับกิริยาท่าทางหรือภาษากายของผู้ให้สัมภาษณ์ได้ นอกจากนี้ ยังอาจประสบปัญหาสัญญาณโทรศัพท์ขัดข้องหรือมีความไม่ชัดเจนอีกด้วย เป็นต้น

(4) การสัมภาษณ์แบบเสมือนจริง (Virtual Interview) เป็นการสัมภาษณ์โดยใช้แอปพลิเคชันแบบต่างๆ เช่น LINE, Google Meeting, Microsoft Teams,

หรือ Zoom Meetings เป็นต้น การสัมภาษณ์แบบนี้ มีลักษณะคล้ายคลึงกับการสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัวและการสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ เพียงเปลี่ยนมาใช้แอปพลิเคชันเหล่านี้แทน การสัมภาษณ์แบบนี้มีข้อดีหลายประการ เช่น ไม่ต้องเดินทางไปพบผู้ให้สัมภาษณ์ยังสถานที่สัมภาษณ์ซึ่งเป็นการประหยัดเวลาและค่าใช้จ่ายในการเดินทาง นอกจากนี้ยังสามารถใช้กับการสนทนากลุ่มได้อีกด้วย แต่ก็มีข้อเสียหลายประการเช่นกัน เช่น มีค่าใช้จ่ายสำหรับแพลตฟอร์มเพิ่มขึ้น แม้จะมีบางแพลตฟอร์มที่ไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายก็ตาม แต่อาจเกิดความไม่แน่นอน ความเสี่ยงที่จะเกิดปัญหาต่าง ๆ ตามมา รวมทั้งมีปัญหาด้านสัญญาณอินเทอร์เน็ตที่ไม่เสถียร อาจทำให้ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลได้อย่างลึกซึ้งเพียงพอ นอกจากนี้ ยังมีปัญหาด้านการสังเกต กิริยาท่าทาง หรือภาษากาย และแม้จะมองเห็นภาพแต่ก็ไม่ชัดเจนเพียงพอที่จะเก็บเป็นข้อมูลได้อย่างเพียงพอ เป็นต้น การสัมภาษณ์แบบนี้ เป็นที่นิยมใช้กันมากในช่วงการแพร่ระบาดของเชื้อไวรัสโควิด-19 และเป็นแนวโน้มที่จะใช้การสัมภาษณ์แบบนี้อย่างแพร่หลายต่อไปในอนาคต โดยแพลตฟอร์มต่าง ๆ จะได้มีการพัฒนาให้มีคุณภาพมากยิ่งขึ้นต่อไป ข้อจำกัดที่สำคัญอีกประการของการสื่อสารผ่านระบบออนไลน์คือ นักวิจัยผู้สังเกตและโดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ให้ข้อมูลอาจขาดทักษะในการใช้อุปกรณ์ รวมถึงผู้ให้ข้อมูลบางกลุ่ม เช่น คนยากไร้อาจไม่มีอุปกรณ์ เช่น โทรศัพท์เคลื่อนที่ อุปกรณ์แท็บเล็ต คอมพิวเตอร์ หรือแม้แต่สัญญาณอินเทอร์เน็ต

1.5) ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมของจำเนียร จวงตระกูล (2553), Chadwick (1984), Patton (1990), Kvale (1996), Berg (1998), Opdenakker (2006), Ryan et al. (2009), Turner (2010), Creswell (2014), Mwita (2022), Dunwoodie et al. (2023) และ Dursun (2023) เห็นว่าการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ คือ การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ซึ่งนักวิจัยผู้สัมภาษณ์ทำการสนทนาอย่างไม่เป็นทางการกับผู้ให้ข้อมูลตามประเด็นคำถามที่ต่าง ๆ อย่างรอบด้าน เพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกมาใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลให้ได้ผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ การสัมภาษณ์แบบนี้เป็นที่นิยมใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ เป็นการสัมภาษณ์แบบมีประเภทกึ่งมีโครงสร้างคือมีการจัดทำแบบสัมภาษณ์

หรือแนวทางการสัมภาษณ์ โดยการกำหนดคำถามต่าง ๆ ที่เป็นคำถามปลายเปิดไว้แล้วถามคำถามผู้ให้ข้อมูลเป็นผู้ตอบ และอธิบายอย่างลึกซึ้งในแต่ละประเด็นคำถาม โดยดำเนินการไปจนได้ข้อมูลครบถ้วนตามที่นักวิจัยต้องการ และการสัมภาษณ์เชิงลึกยังสามารถในการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างที่นักวิจัยผู้สัมภาษณ์ไม่ได้มีการจัดทำแบบสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า การสัมภาษณ์ลักษณะนี้จะเป็นการสัมภาษณ์ตัวต่อตัว นักวิจัยสามารถมองเห็นกิริยาท่าทางและภาษากายของผู้ให้ข้อมูลได้ด้วย ซึ่งสามารถนำมาใช้ประกอบในการวิเคราะห์ข้อมูลได้เป็นอย่างดี การสัมภาษณ์ลักษณะนี้โดยทั่วไปแล้วจะใช้เวลาประมาณ 1-2 ชั่วโมง

1.6) เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ จากการทบทวนวรรณกรรมของ จำเนียร จวงตระกูล (2553), Chadwick (1984), Patton (1990), Maykut and Morehouse (1994), Kvale (1996), Berg (1998), Boyce and Neale (2006), Opdenakker (2006), Ryan et al. (2009), Creswell (2014), Taherdoost (2022), Knott et al. (2022) และ Dunwoodie et al. (2023) ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพนั้นสามารถแบ่งเครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ออกเป็นสองประเภทคือเครื่องมือหลักกับเครื่องมือประกอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ประกอบไปด้วย

(1) เครื่องมือหลักคือแบบสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นเครื่องมือที่นิยมใช้กันมากเนื่องจากมีแนวคำถามเป็นคำถามปลายเปิดให้ผู้สัมภาษณ์ใช้ในการถามและให้ผู้ให้ข้อมูลตอบด้วยตนเองโดยอธิบายอย่างละเอียดในแต่ละประเด็นคำถาม คำถามที่บรรจุไว้ในแบบสัมภาษณ์ จะเป็นคำถามที่ครอบคลุม โดยลักษณะของคำถามซึ่งได้กลั่นกรองตามกระบวนการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์แล้ว สำหรับคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพนั้นเป็นจุดเน้นของการศึกษาคั้งนี้ผู้เขียนจะนำเสนอในส่วนต่อไป

(2) เครื่องมือประกอบที่ใช้ในการสัมภาษณ์ แบ่งออกได้เป็นสองส่วน คือส่วนที่เป็นเอกสารกับส่วนที่เป็นเครื่องมืออุปกรณ์ โดยส่วนที่เป็นเอกสาร เช่น เอกสารชี้แจง หรือเรียกว่า เอกสารข้อมูล (Information Sheet) และ หนังสือแสดงความยินยอม (Informed Consent Form) เอกสารลงนามรับค่าชดเชยการเสียเวลาเข้าร่วม

การวิจัย และอื่น ๆ สำหรับเครื่องมือที่เป็นอุปกรณ์ ได้แก่ เครื่องบันทึกเสียง ไมโครโฟน แบตเตอรี่สำรอง และอื่นๆ ซึ่งต้องมีชุดสำรอง ป้องกันเหตุขัดข้องในการใช้งานเอาไว้ด้วย

1.7) คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ผู้เขียนได้สังเคราะห์ผลงานของ จำเนียร จวงตระกูล (2553) Chadwick (1984) Patton (1990) Maykut and Morehouse (1994) Kvale (1996) Berg (1998) Boyce and Neale (2006) Ryan et al. (2009) Creswell (2014) Yeong et al. (2018) Roberts (2020) Lassen (2021) Taherdoost (2022) Knott et al. (2022) Cairns-Lee et al. (2022) และ Dunwoodie et al. (2023) โดยสามารถแบ่งออกเป็นสามส่วน ดังนี้

1.7.1) ประเภทของคำถามในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ สามารถแบ่งได้ดังนี้

(1) คำถามหลัก (Main Questions) เป็นคำถามที่ผ่านการคัดกรองตามกระบวนการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ และนำมาบรรจุไว้ในแบบสัมภาษณ์ ดังแสดงในตารางที่ 1

ตารางที่ 1 คำถามหลักที่ใช้เพื่อสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

ชนิดของคำถาม	คำอธิบาย
1. คำถามเกี่ยวกับภูมิหลังหรือประชากรศาสตร์ (Background or Demographic Question)	คำถามประเภทนี้เกี่ยวข้องกับการระบุคุณลักษณะของบุคคลที่เป็นผู้ให้ข้อมูล คำตอบที่ได้จากการถามคำถามเหล่านี้จะช่วยให้นักวิจัยผู้สัมภาษณ์สามารถหาความสัมพันธ์ของบุคคลเหล่านี้กับบุคคลอื่น ๆ คำถามเกี่ยวกับ อายุ การศึกษา อาชีพ ที่อยู่หรือการเคลื่อนย้าย และคำถามอื่น ๆ ทำนองเดียวกันนี้ เป็นคำถามมาตรฐานเกี่ยวกับภูมิหลังของผู้ให้ข้อมูล
2. คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์หรือพฤติกรรม (Experience or Behavioral Questions)	คำถามประเภทนี้เป็นการถามผู้ให้ข้อมูลว่าได้ทำอะไรหรือเคยทำอะไรมาบ้าง เป็นคำถามที่มุ่งค้นหาคำอธิบายเกี่ยวกับประสบการณ์ พฤติกรรม การกระทำ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่นักวิจัยผู้สัมภาษณ์สามารถสังเกตได้ถ้าหากผู้วิจัยได้อยู่ในเหตุการณ์
3. คำถามเกี่ยวกับความเห็นหรือค่านิยม (Opinion or Values Questions)	คำถามประเภทนี้มุ่งทำความเข้าใจกระบวนการทางพุทธิปัญญาและการตีความหมายของผู้ให้ข้อมูล คำตอบที่ได้รับจากคำถามประเภทนี้บอกให้เราทราบว่าผู้ให้ข้อมูลคิดอย่างไรเกี่ยวกับประเด็นนั้น ๆ คำถามเหล่านี้บอกให้นักวิจัยผู้สัมภาษณ์ทราบถึงเป้าหมาย เจตนา ความปรารถนา และค่านิยมของผู้ให้ข้อมูล

ตารางที่ 1 (ต่อ)

ชนิดของคำถาม	คำอธิบาย
4. คำถามเกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling Questions)	คำถามประเภทนี้ มุ่งทำความเข้าใจกับคำตอบที่แสดงออกถึงอารมณ์ของผู้ตอบ เกี่ยวกับประสบการณ์ และความคิดของผู้ตอบ เนื่องจากความรู้สึกเกิดขึ้นภายในตัวบุคคล เป็นธรรมชาติของบุคคล เป็นการตอบสนองทางอารมณ์ของบุคคลต่อสิ่งที่เกิดขึ้นโดยรอบหรือต่อตัวบุคคล ความรู้สึกสะท้อนมิติด้านที่มีอิทธิพลต่อชีวิตมนุษย์
5. คำถามเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge Questions)	คำถามประเภทนี้ ใช้ถามเพื่อค้นหาว่าผู้ตอบมีข้อมูลที่เป็นข้อเท็จจริง (Factual) อย่างไร ข้อสมมติฐานก็คือ มีบางสิ่งบางอย่างที่เป็นที่รับรู้ สิ่งเหล่านี้ไม่ใช่ความเห็นและไม่ใช่ความรู้สึก แต่สิ่งเหล่านี้เป็นสิ่งที่บุคคลรู้ซึ่งเป็นข้อเท็จจริงของกรณีหรือเรื่องนั้น ๆ
6. คำถามเกี่ยวกับประสาทสัมผัส (Sensory Questions)	คำถามเหล่านี้เกี่ยวข้องกับสิ่งที่ได้เห็น ได้ยิน ได้แตะต้อง ได้ชิม และได้กลิ่น วัตถุประสงค์ในการถามประเภทนี้ก็เพื่อเปิดโอกาสให้ผู้วิจัยสามารถเข้าไปในเครื่องมือทางด้านประสาทสัมผัสของผู้ตอบได้

ที่มา: ปรับปรุงจาก จำเริญร จวงตระกูล (2553) และ Patton (1990)

จากตารางที่ 1 จะเห็นว่าคำถามหลักที่จะใช้ในการสัมภาษณ์แบ่งออกเป็น 6 ชนิด ซึ่งนักวิจัยผู้สัมภาษณ์จะต้องทำความเข้าใจและเลือกใช้ให้เหมาะสมกับบริบทของการสัมภาษณ์ นอกจากนี้ ในการถามคำถามทั้ง 6 ชนิดนี้ นักวิจัยจะต้องคำนึงถึงกรอบระยะเวลาของคำถามด้วย เช่น คำถามเกี่ยวกับอดีต ปัจจุบันและในอนาคต ซึ่งคำถามต่าง ๆ เหล่านี้ จะเป็นคำถามปลายเปิดที่ได้รับการกำหนดและตรวจสอบคัดกรองในขั้นตอนการจัดทำแบบสัมภาษณ์หรือแนวทางการสัมภาษณ์อย่างรอบคอบ ทั้งนี้ เพื่อให้เข้ากับบริบทของการสัมภาษณ์ดังกล่าวข้างต้น

(2) คำถามเริ่มต้น (Orientation Questions) เป็นคำถามที่ใช้เพื่อสร้างความคุ้นเคยกับผู้ให้ข้อมูลในช่วงเปิดการสัมภาษณ์เพื่อสร้างความเป็นกันเองและความคุ้นเคยรวมทั้งความเชื่อถือว่าไว้วางใจ เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลมีความผ่อนคลาย พร้อมทั้งจะเปิดเผยและให้ข้อมูลตามความเป็นจริงอย่างเต็มที่ให้แก่ผู้สัมภาษณ์

(3) คำถามติดตาม (Follow-up Questions) เป็นคำถามที่ใช้แทรกในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อติดตามข้อมูลบางส่วนที่ผู้ให้ข้อมูลข้ามไปหรือใช้ในการเก็บตกเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ชัดเจนและครบถ้วนตามที่ต้องการ

(4) คำถามแทรก (Probes) เป็นคำถามที่ใช้ขัดจังหวะหรือแทรกในระหว่างการสัมภาษณ์เพื่อให้ผู้ให้ข้อมูลตอบคำถามให้ชัดเจนหรือกลับมาสู่ประเด็นคำถามในกรณีที่ผู้ให้ข้อมูลอธิบายออกนอกขอบเขตของคำถามที่ถามเกินสมควร

1.7.2) ลักษณะคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ ในที่นี้จะแบ่งออกเป็นสองส่วนที่มีความสำคัญอย่างยิ่งต่อการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

(1) คำถามปลายปิด (Closed-ended Questions) เป็นคำถามที่มีลักษณะให้ผู้ตอบเลือกตอบได้สองอย่าง คือ ใช่หรือไม่ใช่ (Yes or No) เป็นคำถามที่ลงท้ายด้วย วลีหรือคำว่า “ใช่หรือไม่” หรือวลีที่คล้ายคลึงกันนี้ เป็นคำถามที่ใช้มากในการวิจัยเชิงปริมาณซึ่งใช้แบบสอบถาม สำหรับการวิจัยเชิงคุณภาพนั้น อาจใช้ในคำถามที่ไม่ใช่คำถามหลัก เช่น ใช้ในตอนเริ่มต้นหรือคำถามแทรก เป็นต้น

(2) คำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) เป็นคำถามที่มีลักษณะเปิดกว้างเพื่อให้ผู้ตอบสามารถตอบคำถามและอธิบายโดยใช้ความรู้ ประสบการณ์ ความคิดความรู้สึกและอื่น ๆ ตามชนิดของคำถามหลักในการตอบคำถาม เป็นคำถามที่ใช้วลีหรือคำว่า อะไร อย่างไร เพราะเหตุใด หรือวลีอื่นที่คล้ายคลึงกันนี้ เพื่อเป็นการเปิดทางให้ผู้ตอบคำถามได้ใช้ความคิดของตนเองในการตอบคำถาม คำถามลักษณะนี้ เป็นคำถามที่พึงประสงค์อย่างยิ่งในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

1.7.3) ขั้นตอนการตั้งคำถามสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ การการตั้งคำถามเพื่อสัมภาษณ์เชิงคุณภาพนั้นสามารถแบ่งออกได้เป็นขั้นตอน ดังต่อไปนี้

(1) นำคำถามและวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาเป็นตัวตั้ง เพื่อพิจารณาว่าการที่จะได้ข้อมูลมาตอบคำถามและวัตถุประสงค์การวิจัยนั้น นักวิจัยจะต้องได้ข้อมูลประเภทใดหรือลักษณะใดบ้าง

(2) กำหนดประเภทข้อมูลเป้าหมายที่พึงประสงค์ที่ต้องการจะได้จากผู้ให้ข้อมูล เพื่อใช้เป็นฐานในการตั้งคำถามและให้ได้มาซึ่งข้อมูลเหล่านั้น

(3) ใช้ประเภทข้อมูลที่กำหนดไว้เป็นตัวตั้งแล้วทดลองตั้งคำถามในแต่ละประเภทคำถามหลัก 5 ประเภท อย่างละหลายหลายข้อ เพื่อพิจารณาทบทวนถึงความเหมาะสมและตรงเป้าหมายที่จะได้ข้อมูลตามที่ต้องการ

(4) พิจารณาทบทวนคำถามกับประเภทข้อมูลที่พึงประสงค์ ไตร่ตรองให้เหตุผลว่าคำถามใดจะสามารถนำไปสู่การได้ข้อมูลตามที่พึงประสงค์เหล่านั้น

(5) คัดเลือกคัดกรองและเลือกคำถามตามเหตุผลที่พิจารณาไตร่ตรองนั้น มาเป็นคำถามที่จะใช้ในการสัมภาษณ์และจะได้นำไปบรรจุไว้ในแบบสัมภาษณ์ต่อไป พร้อมทั้งให้เหตุผลว่าเพราะเหตุใดจึงเลือกคำถามนั้น โดยทั่วไปแล้วจะมีคำถามประมาณ 5-10 คำถาม

(6) นำคำถามที่คัดเลือกแล้วไปบรรจุในแบบสัมภาษณ์เป็นคำถามหลักที่จะใช้ถามผู้ให้ข้อมูลในการสัมภาษณ์ โดยดำเนินการจัดทำแบบสัมภาษณ์ตามกระบวนการสร้างแบบสัมภาษณ์ตามหลักวิชาการวิจัยเชิงคุณภาพ

(7) จัดทำชุดคำถามเพื่อใช้ประกอบการสัมภาษณ์เป็นการสนับสนุนคำถามหลักที่ปรากฏอยู่ในแบบสัมภาษณ์ เช่น คำถามเริ่มต้น คำถามติดตาม และคำถามแทรก โดยจัดทำเป็นชุดเพื่อใช้ประกอบในการถามคำถามเหล่านี้ตามที่จำเป็นในระหว่างการสัมภาษณ์ต่อไป

บทสรุป

สาระสำคัญของบทความสามารถสรุปได้ดังนี้

1. การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เป็นการสนทนอย่างไม่เป็นทางการระหว่างนักวิจัยกับผู้ให้ข้อมูล เพื่อให้ได้ข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่เชื่อถือสามารถนำไปวิเคราะห์จัดทำรายงานผลการวิจัยที่มีคุณภาพได้ต่อไป

2. ส่วนประกอบสำคัญของการสัมภาษณ์ ประกอบด้วย นักวิจัย ผู้ให้ข้อมูล ระเบียบวิธีการวิจัย เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์ ผลการวิจัยที่คาดหวัง สถานที่การสัมภาษณ์ จริยธรรมการวิจัย วัฒนธรรมของผู้ให้สัมภาษณ์ ข้อมูลที่ต้องการจากการสัมภาษณ์

3. ประเภทของการสัมภาษณ์ แบ่งได้เป็น 3 กลุ่ม คือ การสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้าง ที่ต้องอาศัยความเชี่ยวชาญของผู้สัมภาษณ์ในระดับสูง การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง เหมาะสำหรับนักวิจัยใหม่และนักวิจัยโดยทั่วไป เนื่องจากใช้แนวทางการ

สัมภาษณ์เป็นแนวทางในการดำเนินการสัมภาษณ์ และการสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้างเหมาะสำหรับการวิจัยเชิงปริมาณแต่สามารถนำมาเป็นคำถามประกอบได้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

4 เทคนิคการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ หรือโดยทั่วไปเรียกว่า วิธีการสัมภาษณ์แบ่งออกได้เป็น การสัมภาษณ์แบบตัวต่อตัว (Face to Face) การสนทนากลุ่ม (Focus Group Discussion) การสัมภาษณ์ทางโทรศัพท์ (Telephone Interview) การสัมภาษณ์แบบใช้แอปพลิเคชันสื่อสารออนไลน์ (Virtual Interview)

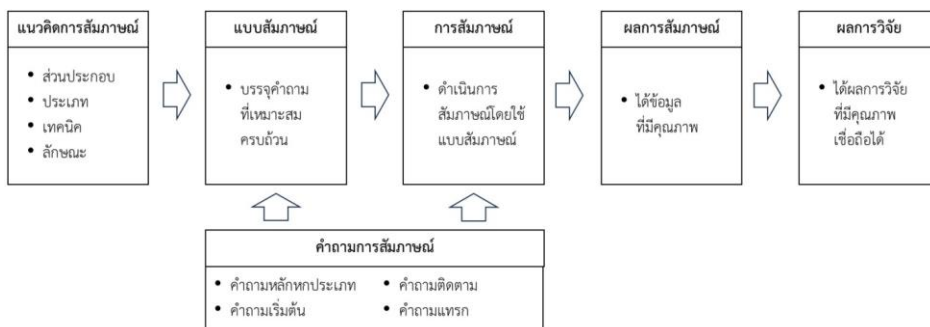
5. ลักษณะของการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ คือการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth Interview) ที่เหมาะสมและนิยมใช้ในการวิจัยเชิงคุณภาพ

6. เครื่องมือที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพแบ่งออกเป็นสองกลุ่ม คือ เครื่องมือหลักคือแบบสัมภาษณ์ เพื่อใช้เป็นแนวทางในการถามคำถามในการสัมภาษณ์เพื่อให้ได้ข้อมูลตามที่ต้องการ และเครื่องมือประกอบ เช่น เครื่องบันทึกเสียงและอื่นๆ

7. คำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ แบ่งออกเป็น 2 ส่วน คือ ส่วนแรกเป็นคำถามหลัก แบ่งออกเป็น 6 แบบ คือ คำถามเกี่ยวกับภูมิหลังหรือประชากรศาสตร์ (Background or Demographic Question) คำถามเกี่ยวกับประสบการณ์หรือพฤติกรรม (Experience or Behavioral Questions) คำถามเกี่ยวกับความเห็นหรือค่านิยม (Opinion or Values Questions) คำถามเกี่ยวกับความรู้สึก (Feeling Questions) คำถามเกี่ยวกับความรู้ (Knowledge Questions) และคำถามเกี่ยวกับประสาทสัมผัส (Sensory Questions) ส่วนที่สอง เป็นคำถามประกอบ คือ คำถามเริ่มต้น (Orientation Questions) คำถามติดตาม (Follow-up Questions) และคำถามแทรก (Probes) ส่วนลักษณะของคำถาม แบ่งเป็น คำถามปลายปิด (Closed-ended Questions) กับคำถามปลายเปิด (Open-ended Questions) การสัมภาษณ์เชิงคุณภาพจะใช้คำถามปลายเปิดเป็นหลัก

ความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา

จากการศึกษาครั้งนี้ ผู้เขียนได้นำผลมาการศึกษา มาสังเคราะห์เป็นความรู้ใหม่ที่ได้จากการศึกษา ผู้เขียนได้นำผลการศึกษา มาสังเคราะห์เป็นแบบจำลองการตั้งคำถาม เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพที่สามารถนำไปเป็นแนวทางในการพิจารณาดำเนินการ จัดทำชุดคำถามการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ เพื่อใช้ในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพสำหรับนักวิจัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการกระบวนการทัศน์มาทำการวิจัยเชิงคุณภาพสามารถนำไปใช้ประกอบในการดำเนินการโครงการวิจัยของตนได้ดังที่นำเสนอไว้ในส่วนต่อไป ดังแสดงในรูปที่ 2

รูปที่ 2 แบบจำลองกระบวนการตั้งคำถามในการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพ

ข้อเสนอแนะ

1. ข้อเสนอแนะจากการศึกษา นักวิจัยเชิงคุณภาพโดยเฉพาะนักวิจัยใหม่หรือนักวิจัยที่ปรับเปลี่ยนกระบวนการกระบวนการทัศน์มาทำการวิจัยเชิงคุณภาพ ควรนำแบบจำลองในการตั้งคำถามการสัมภาษณ์เชิงคุณภาพที่ได้จากการศึกษาครั้งนี้ไปใช้เป็นแนวทางในการดำเนินการวิจัยเพื่อให้ได้คำถามที่เหมาะสมกับโครงการวิจัยของตนจะนำไปสู่การได้ข้อมูลที่มีคุณภาพและผลการวิจัยที่มีคุณภาพเชื่อถือได้ต่อไป

2. ข้อเสนอแนะเพื่อการศึกษาในโอกาสต่อไป ควรมีการศึกษาในประเด็นการสร้างแนวทางการสัมภาษณ์ ซึ่งเป็นฐานสำคัญที่บรรจุคำถามการสัมภาษณ์ในการวิจัยเชิงคุณภาพที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการศึกษาครั้งนี้ โดยให้ศึกษาในละเอียดลึกซึ้งและตีพิมพ์เผยแพร่ให้กว้างขวางมากยิ่งขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- จำเนียร จวงตระกูล. (2553). *การวิจัยเชิงคุณภาพ: เครื่องมือสร้างองค์ความรู้เพื่อการพัฒนาประเทศ*. กรุงเทพฯ: ศูนย์กฎหมายธุรกิจอินเตอร์เนชันแนล.
- จำเนียร จวงตระกูล, กล้าหาญ ณ น่าน และ อรรถพล ศิริลัทธยากร. (2566). การนำการวิจัยแบบการทบทวนวรรณกรรมอย่างเป็นระบบไปใช้ในการวิจัยทางรัฐประศาสนศาสตร์ในประเทศไทย. *PAAT Journal*, 5(9), 1-23.
- จำเนียร จวงตระกูล, นพพงศ์ เกิดเงิน, ตระกูล จิตวัฒนากร และ ภาวรัช ครูช. (2566). แนวทางการเขียนบทความวิชาการเพื่อตีพิมพ์ในวารสารทางวิชาการสำหรับนักวิชาการใหม่. *วารสารวิชาการการตลาดและการจัดการ มหาวิทยาลัยเทคโนโลยีราชมงคลธัญบุรี*, 10(1), 1-19.
- จำเนียร จวงตระกูล, ศิวะพร ภูพันธ์, อุทัย อันพิมพ์ และ อารี ผสานสินธุวงศ์. (2566). การใช้การวิจัยเชิงคุณภาพยุทธศาสตร์การศึกษาเพื่อสร้างทฤษฎีจากข้อมูลในงานรัฐประศาสนศาสตร์: การทบทวนวรรณกรรมแบบไม่ใช้ระบบ. *PAAT Journal*, 5(10), 7-34.
- Alamri, W. A. (2019). Effectiveness of qualitative research methods: interviews and diaries. *International journal of English and cultural studies*, 2(1), 65-70.
- Berg, B. L. (1998). *Qualitative research methods for the social sciences* (3rd ed.). Needham Heights, Massachusetts: Allyn and Bacon.
- Block, E. S., and Erskine, L. (2012). Interviewing by telephone: specific considerations, opportunities, and challenges. *International journal of qualitative methods*, 11(4), 428-445.
- Busetto, L., Wick, W. and Gumbinger, C. (2020). How to use and assess qualitative research methods. *Neurological research and practice*, 2, 1-10.

- Cairns-Lee, H., Lawley, J. and Tosey, P. (2022). Enhancing researcher reflexivity about the influence of leading questions in interviews. *The journal of applied behavioral science*, 58(1),. 164-188.
- Chadwick, B. A. (1984). *Survey research: interview studies*. In B. A. Chadwick (Ed.), *Social research methods* (pp. 100-132). Englewood Cliffs, New Jersey: Prentice-Hall.
- Creswell, J. W. (2014). *Research design: Qualitative, Quantitative, and Mixed methods approaches* (4th ed.). Los Angeles: SAGE.
- De Villiers, C., Farooq, M. B. and Molinari, M. (2022). Qualitative research interviews using online video technology—challenges and opportunities. *Meditari Accountancy Research*, 30(6), 1764-1782. doi: <https://doi.org/10.1108/MEDAR-03-2021-1252>
- Dhillon, P. (2022). How to write a good scientific review article. *The FEBS Journal*, 289(13), 3592-3602.
- Drabble, L., Trocki K. F., Salcedo, B., Walker, P. C. and Korcha, R. A. (2016). Conducting qualitative interviews by telephone: Lessons learned from a study of alcohol use among sexual minority and heterosexual women. *Qual Soc Work*, 15(1), 118-133.
- Dunwoodie, K., Macaulay, L. and Newman, A. (2023). Qualitative interviewing in the field of work and organisational psychology: Benefits, challenges and guidelines for researchers and reviewers. *Applied Psychology*, 72(2), 863-889.
- Dursun, B., (2023). A qualitative research technique: Interview. *Journal of interdisciplinary educational research*, 7(14), 100-113.
- Elhami, A. and Khoshnevisan, B. (2022). Conducting an Interview in qualitative research: The modus operandi. *MEXTESOL Journal*, 46(1), 1-7.

- Ferrari, R. (2015). Writing narrative style literature reviews. *Medical writing*, 24(4), 230-235.
- Fox, N. (2009). Using interviews in a research project. *The NIHR RDS for the East Midlands/Yorkshire & the Humber*, 26.
- Frey, T. K. and Bloch, B. S. (2023). Using microsoft teams to facilitate asynchronous online focus groups. *International journal of qualitative methods*, 22, 16094069231211251. doi: <https://journals.sagepub.com/doi/epub/10.1177/16094069231211251>
- George, T. (2023). *Types of interviews in research | Guide & Examples*. Retrieved 15 February 2024 from <https://www.scribbr.com/methodology/interviews-research/>
- George, T. and Merkus, J. (2023). *Structured interview | Definition, Guide & Examples*. Retrieved 15 February 2024 from <https://www.scribbr.com/methodology/structured-interview/>
- Green, B. N., Johnson, C. D. and Adams, A. (2006). Writing narrative literature reviews for peer-reviewed journals: secrets of the trade. *JOURNAL OF CHIROPRACTIC MEDICINE*, 5(3), 101-117.
- Huelin, R., Iheanacho, I., Payne, K. and Sandman, K. (2015). What's in a name? Systematic and non-systematic literature reviews, and why the distinction matters. *The evidence*, 34-37.
- Keen, S., Lomeli-Rodriguez, M. and Joffe, H. (2022). From challenge to opportunity: virtual qualitative research during COVID-19 and beyond. *International journal of qualitative methods*, 21, 16094069221105075.
- Khan, T. H. and MacEachen, E. (2022). An alternative method of interviewing: Critical reflections on videoconference interviews for qualitative

- data collection. *International journal of qualitative methods*, 21, 16094069221090063. doi: doi/epub/10.1177/160940 69221090063:
- Kitchenham, B., Brereton, O. P., Budgen, D., Turner, M., Bailey, J. and Linkman, S. (2009). Systematic literature reviews in software engineering—a systematic literature review. *Information and software technology*, 51(1), 7-15.
- Knapik, M. (2006). The qualitative research interview: Participants’ responsive participation in knowledge making. *International journal of qualitative methods* 2006, 5(3), 77-93.
- Knott, E., Rao, A. H., Summers, K. and Teeger, C. (2022). Interviews in the social sciences. *Nature reviews methods primers*, 2(1), 73.
- Kvale, S. (1996). *InterViews: An introduction to qualitative research interviewing*. Thousand Oaks: Sage.
- Lassen, J. (2021). *How to write effective qualitative interview questions*. Retrieved 20 February 2024 from <https://uxmastery.com/how-to-write-effective-qualitative-interview-questions/>
- Maykut, P. and Morehouse, R. (1994). *Beginning qualitative research: a philosophic and practical guide*. London: The Falmer Press.
- Mengist, W., Soromessa, T. and Legese, G. (2020). Method for conducting systematic literature review and meta-analysis for environmental science research. *MethodsX*, 7, 100777.
- Mwita, M. K. (2022). Factors to consider when using qualitative interviews in data collection. *Social sciences, Humanities and education journal (SHE Journal)*, 3(3), 313-323.

- Opdenakker, R. J. G. (2006). Advantages and disadvantages of four interview techniques in qualitative research. *In forum qualitative sozialforschung=Forum: Qualitative social research*, 7(4), art-11.
- Patton, M. Q. (1990). *Qualitative evaluation and research methods* (2nd ed.). Newbury Park, California: SAGE.
- Rahman, A., Zulkifle, M., Aslam, M. and Khan, M. R. (2019). Components of writing a review article. *Journal of integrated community health*, 8(1), 8-12.
- Rashidi, M. N., Begum, R. A., Mokhtar, M. and Pereira, J. J. (2014). The conduct of structured interviews as research implementation method. *Journal of advanced research design*, 1(1), 28-34.
- Roberts, R. E. (2020). Qualitative interview questions: guidance for novice researchers. *The qualitative report*, 25(9), 3185-3203. doi: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2020.4640>
- Robinson, O. C. (2023). Probing in qualitative research interviews: Theory and practice. *Qualitative research in psychology*, 20(3), 382-397.
- Ryan, F., Coughlan, M. and Cronin, P. (2009). Interviewing in qualitative research: The one-to-one interview. *International journal of therapy and rehabilitation*, 16(6), 309-314.
- Sah, L. K., Singh, D. R. and Sah, R. K. (2020). Conducting qualitative interviews using virtual communication tools amid COVID-19 pandemic: A learning opportunity for future research. *JNMA J Nepal Med Assoc*, 58(232), 1103-1106.
- Snyder, H. (2019). Literature review as a research methodology: An overview and guidelines. *Journal of business research*, 104, 333-339.

- Stuckey, H. L. (2013). Three types of interviews: Qualitative research methods in social health. *Journal of social health and diabetes*, 1(2), 56-59.
- Taherdoost, H. (2022). How to conduct an effective interview; a guide to interview design in research study authors. *International journal of academic research in management (IJARM)*, 11(1), 39-51.
- Turner, D. W. (2010). Qualitative interview design: A practical guide for novice investigators. *The qualitative report*, 15(3), 754-760. doi: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2010.1178>
- Xiao, Y. and Watson, M. (2019). Guidance on conducting a systematic literature Review. *Journal of planning education and research*, 39(1), 93-112.
- Yeong, M., Ismail, R., Ismail, N. and Hamzah, M. (2018). Interview protocol refinement: Fine-tuning qualitative research interview questions for Multi-Racial populations in Malaysia. *The qualitative report*, 23(11), 2700-2713. doi: <https://doi.org/10.46743/2160-3715/2018.3412>